

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmæ Virtvtvm, Ac Vitiorvm , Tomus ...

Guilelmus <Peraldus>

Lvgdvni, 1585

De quibusdam vitijs quæ prodecunt ex superbia, & aduersantur sanæ
fidei. Cap. XXXVI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46161](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46161)

uina eum respiciat, vt (quod valde difficile est talibus) vniuersorum iudicij tacitus acquiescat: frontosus mox & impudens factus, tanto deterius quanto desperatius in decimum gradum per rebellionem corrumpitur, quique prius latenter arrogans fratres contempserat, iam patenter inobediens etiam magistrum contemnit. Sciedam namque, quod gradus duodecim in tres tantum colligi possunt: vt in sex superioribus sit contemptus fratrum, in quatuor sequentibus contemptus magistrum, & in duobus qui restant, sit contemptus Dei. Item notandum est, quod duo ultimi gradus in congregatione defendi non possunt. Denique vbi fratrum concordiam, aut magistrum sententiam monachus spernit, quid ultra in monasterio nisi scandalum facit? Undecimus gradus est libertas peccandi, per quam monachus cum iam nec magistrum videt quem timeat, nec fratres quos reueretur, tanto securius, quanto liberius sua desideria implere delectatur, a quibus in monasterio tam pudore quam timore prohibebatur. Sed etsi iam fratres & abbatem non timet nondum tamen penitus Dei formidine caret. Hanc ratio tenuiter submurmuras adhuc voluntati proponit: nec sine aliqua dubitatione quocumque primum illicita perficit: sed sicut is, qui vadum tentat, pedetentim, non cursim vitiorum gurgitem intrat. Duo decimus gradus est consuetudo peccandi, qui sic oritur ex precedenti secundum Bernardum postquam terribili Dei iudicio prima flagitia impunita sequitur, experta voluptas libenter repetitur, repetita blanditur. Concupiscentia reuiuiscens sopit ratio, ligat consuetudo. Trahitur miser in profundum malorum, trahitur captiuus tyranni vitiorum: ita vt carnalium voragine desideriorum absorptus, suae rationis diuinique timoris oblitus, dicat insipientis in corde suo, Non est Deus. Iam indifferenter libetis pro licitis vitur: iam ab illicitis cogitandis, patrandis, inuestigandis animus, manus vel pedes non prohibentur: sed quicquid in cor, in buccam, ad manum venerit, machinatur, garrit, & operatur maleuolus maligniloquus, facinorosus.

De quibusdam vitijs quae procedunt ex superbia, & aduersantur sane fidei. CAP. XXXVI.

DICTO de duodecim gradibus superbiae, consequenter dicendum est de quibusdam vitijs quae procedunt ex superbia. Dicemus autem tertium modo de quinque illorum, licet sint multa. Primo dicemus de quibusdam erroribus qui sane fidei aduersantur. Errores enim ex superbia procedere solent. Quia sicut dicit Aug. superbia meretur illud. Et super illud Jeremiae 49. Arrogantia tua, & superbia cordis tui decepit te. dicit glossa.

Omnis hæreticus, non ignorantia. ¶ Secūdo dicemus de peccato irreuerentiæ. ¶ Tertio, de peccato inobedientiæ. ¶ Quarto de peccato vanæ gloriæ. ¶ Quinto de peccato hypocrisis. ¶ In primo vero capitulo nō proponimus dicere de omnibus erroribus qui cōtrarij sunt sanæ fidei, quia hoc nimis longū esset: sed solum de quibusdam qui inveniuntur etiam in eis qui fideles videntur.

¶ *Quod diabolus multum conatur seminare errores in ecclesia Dei.*

In primis verò norandum, quod diabolus multum conatur seminare errores in ecclesia Dei. Ipse enim quasi coruus, qui prima currit ad oculum cadaueris, lumen fidei multum conatur extinguere in homine. Cuius rei multæ causæ assignari possunt. Prima causa est, quia ipse scit postquam oculum fidei excæcavit in homine, ipse potest hominem inducere in omne peccatum. Vnde quidam senex in Vitis patrū dixit, quod quando operitur oculi animalis, tunc circuit ad molendinum, alioquin non ambulat in circulo molæ. Sic diabolus si operuerit oculos mentis in omne peccatum inclinat hominem, quod figuratum est Iudic. 16. in Sampsonē, cui postquam Philistiim hæi eruerunt oculos, ipsi eum clausum in carcere molere fecerunt. ¶ Secunda causa est, quod diabolus odit lucem fidei, vnde de 1. so. specialiter dicitur illud Ioannis 3. Qui male agit, odit lucem. Ipse est falsus mercator volens homines decipere, ideo tenebras procurat. Ipse etiam est deformis adulter: vnde ne deformitas eius videatur, procurat tenebras: iuxta illud Iob 4. Oculus adulteri oblectat caliginem. ¶ Tertia causa est, quod diabolus eos qui sibi deserviunt, ducit ad patibulum infernale. Ipse enim sic remunerat uiuentes suos, & ideo velat eis oculos ne videant. quod nunciat.

¶ Quarta causa est hæc, quia ipse scit, quod si potest aliquos peruenire extra viam fidei, quicquid postea ille faciet inutile erit quantum ad meritum vitæ æternæ. De via ista potest intelligi illud Psalm. Errauerunt in solitudine in inaquoso: viam circuitus habitaculi non inuenerunt. Augu. Bona opera præter fidem videntur mihi esse velocissimi cursus extra viam. ¶ Quinta causa est hæc, quod fides dexter oculus est animæ, quam si diabolus homini eruerit, ipsum inutilem ad pugnam reddit. Quod figuratum est 1. Reg. 17. in hoc, quod dixit Naas Ammonites ad Dauid de Iabes Galaad: In hoc vobiscum factus feriã, ut eruum oculos vestrum oculos dexteris. Cuius intentio erat, quod dextris opereretur, cum operiretur sinistri scutis, ipsi inutiles fierent ad pugnam. ¶ Item fides est fundamentum totius ædificij spiritualis, quod destructo scit diabolus, quod ædificium spirituale spiritualiter destruet.

structum est. Item scit diabolus, quod extra fidem non sit locus propitiationis. Vnde cum ipse propitiationem homini inuideat (mollet enim, quod eam haberet, cum ipse non sit habiturus eam) ipse multum laborat ad hoc, quod extra fidem hominem ponit. Quisquis extra fidem est, gladium irae Dei habet euaginatam super se. Io. 3. Qui incredulus est Filio Dei, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum. Item quicquid extra fidem est, in mundo isto quasi in diluuiio perit. Quicquid est in hoc mundo extra fidem, est velut mare mortuum, in quo nihil vivit. Vnde bona hereticorum sunt velut poma quae crescunt in arboribus circa mare mortuum, quae ante maturitatem sunt viridia: matura vero in eis, fauillam habent intus. Sic bona hereticorum vera bona videntur, sed ad vltimum ignis infernalis in eis inuenitur. Extra fidem nihil est, quod placeat Deo in mundo: quia secundum Apostolum ad Hebr. 11. impossibile est sine fide placere Deo. Et Iere. 3. Domine, oculi tui respiciant fidem. Nihil etiam est bonum homini in mundo isto absque fide. Propter has causas diabolus multum conatur errores fidei contrarios seminare in ecclesia Dei. Et propter easdem causas multum deberemus conari contra errores, & praecipue praelati, quorum negligentia errores vt frequentius subintrant, sicut dominus ostendit Mat. 13. dicens: Simile factum est regnum caelorum homini qui seminauit bonum semen in agro. Cum autem dormirent homines, venit inimicus eius, & superfeminavit zizaniam in medio tritici. In dormitione hominum negligentia praelatorum intelligitur.

¶ De quatuor erroribus in quibus etiam fideles videntur esse.

QUATVOR vero errores inueniuntur etiam in his qui fideles esse videntur, per quos errores diabolus innumeras animas ad inferos trahit. De quibus erroribus aliquid tagemus. Primus est, error diuinationis. Secundus est, error maleficorum. Tertius est, error superstitiosorum remediorum. Quartus est, error illarum personarum, quae credunt ea quae sunt in somno tantum, & in spiritu, fieri in veritate, & corporaliter, sicut est error illarum mulierum, quae dicunt se ambulare de nocte cum Herodiade.

¶ De errore diuinationis, & quatuordecim speciebus eiusdem.

CIRCA primum vero notandum, quod diuini dicuntur quasi Deo pleni. Isti sibi attribuunt, quod Dei est. Praesumunt enim praedicere futura, & reuelare occulta, quae duo ad Deum specialiter pertinent. ¶ Sunt autem multae species diuinationis ex quibus quatuordecim numerare sufficiat, licet sint multo plures. ¶ Prima fit in igne, & vocatur pyromantia, à pyr quod est ignis, & mantia, quod est

est diuinatio. ¶ Alia fit in aëre, quæ vocatur aërimantia. ¶ Terra fit in aqua, quæ vocatur hydromantia; ab hydor, quod est aqua. ¶ Quarta fit in terra, quæ vocatur geomantia, à geos, quod est terra. ¶ Quinta fit per Pythones, in quibus spiritus malignus loquitur. Dicuntur autem pythones ventiloqui, à Pythia Apolline sic dicti. ¶ Sexta fit per mortuos suscitatos, quæ necromantia dicitur: à necros Græcè, quod mortuus dicitur Latine. Mantia idem est quod diuinatio. ¶ Septima est augurium, quæ attenditur in gestu & cantu & volatu auium. ¶ Oçtaua attenditur circa sternutationes. ¶ Nona circa somnia. ¶ Decima circa sortes quas falso dicunt apostolorum. ¶ Undecima circa variam inspectionem Psalterij, Euangeliorum & aliarum scripturarum. ¶ Duodecima est mathematicorum, qui constellationes considerant, qui etiam dicuntur Magi. ¶ Tertiadecima est, eorum qui arioli dicuntur, qui in aris idolorum dæmonum responsa respiciunt. ¶ Quartadecima est, eorum qui vocantur aruspices, quasi horarum vel auræ spectatores, qui dies & horas in operibus agendis custodiunt. ¶ Regulariter autem tenendum est, quod omnis diuinatio quocunque modorum prædictorum fiat, vel alio simili prohibita, est male dicta à Deo & sancta ecclesia.

¶ *De his quæ faciunt ad deestimationem huius peccati.*

Et sunt multa quæ deberent homines cohibere ab hoc peccato. ¶ Primum est, quod hoc peccatum diabolicum est. Diuini enim ad modum Luciferi similes volunt esse altissimo, dum prædicte volunt futura, quod ad Deum specialiter pertinet. Vnde Esa. 41. Præra & nouissima renuntiate mihi, & dicam quod dii estis. Et est inuentum peccatum istud in mundo isto à dæmonibus. Vnde Augustinus. Hæc vanitas magicarum artium ex traditione malorum angelorum in toto orbe terrarum plurimis seculis inualuit, & per inuentiones eorum inuenta sunt aruspicia, & augurationes, & ipsa quæ dicuntur oracula. Qui autem diuinis fidem adhibent, similes sunt illis angelis qui Lucifero superbiæ consenserunt. Et sicut Lucifer, eò quod voluit esse Deus, & satanas factus est, & Dei aduersarius, similiter & angeli qui ei consenserunt, Dei aduersarij facti sunt. Sic & diuini qui volunt esse ut Deus, & qui eis fidem adhibent, Dei aduersarij & satanæ efficiuntur. Non parum offendetur rex Franciæ erga eum qui regem se vellet facere in regno eius, & erga omnes qui ei consentiret. Oportet quod ille qui se regem faceret, cum rege pugnaret, ut videretur quis potentior esset: necesse erit quod Deus pugnet cum diuinis, & cum illis qui consentirent illis. Et sicut legitur Sapient. 5. Pugnabit cum illo orbis

terrarum contra insensatos. Ibidem legitur, quod accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum: & acuet iram diram in lanceam: & tunc apparebit quis potentior erit, an ipse, an diuini. ¶ Secundo deberet cohibere homines à peccato isto hoc, quod sacra scriptura ita dissuadet illud. Vnde Leuitici 19. Ne declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini. Et ibidem: Non augurabimini, nec obseruabitis somnia. Et Deuteron. 18. Non inueniatur in te qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia atque auguria, ne sis maleficus, nec incantator, nec pythones consulas, nec diuinos, nec quæras à mortuis veritatem. Et ad Galatas 4. Dies obseruatis, & mensis, & tempora, & annos: timeo ne forte sine causa laborauerim in vobis. ¶ Tertio deberet cohibere homines à peccato isto multiplex pœna qua legitur Dominus punisse hoc peccatum, & pœna quæ in lege diuina & iure positio huic peccato taxatur. ¶ Notandum ergo quod peccatum diuinorum simile est peccato Heuæ matris nostræ, quæ diuinam scientiam appetit dicente sibi diabolo Genesis 3. Quacunque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut dii, scientes bonum & malum. vnde mulieres quæ diuinæ sunt, vel diuinis fidem adhibentes, quemadmodum mater earum Heua diuinam scientiam affectant, attendere debent multiplicem pœnâ, qua totus mundus pro peccato illo punitus est. De pœna etiam huius peccati, legitur 4. Reg. 1. quod mandauit Elias Ochoziæ: Nunquid non est Deus in Israël, vt eatis ad consulendum Beelzebub Deum Accaron? Quam ob rem hæc dicit Dominus, De lectulo super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris. & 1. Paralip. 10. sic legitur: Mortuus est Saul propter iniquitates suas, eò quod præuaricatus sit præceptum Domini quod præceperat, & non custodiuit illud, sed insuper etiam pythoniâ consuluit, nec sperauit in Domino, propter quod interfecit eum, & transtulit regnum eius ad Dauid filium Isai. De pœna vero taxata huic peccato, legitur Leuitici 19. Anima quæ declinauerit ad magos & ad ariolos, & fornicata fuerit in eis, ponam faciem meâ contra eam, & interficiam eam de medio populi sui. Item Leuitici 20. Vir siue mulier, in quibus pythonicus vel diuinationis fuerit spiritus, morte moriantur: lapidibus obruent eos: sanguis eorum sit super eos. ¶ Pœna talium secundum canones multiplex est. Sunt enim infames: nec debent recipi ad Eucharistiam, si notorium est peccatum, sicut nec histiones. Item non debent admitti ad accusationem. Item ad hoc debent excommunicari.

Item

Item si post admonitionem vel excommunicationem noluerit se corrigere: Si serui sunt, debent verberibus castigari: Si liberi includi in carcere: vel utriusque sunt de peccata turpiter detestandi, id est, confurati vel decaluati eiciendi. Et hoc potest ipse sacerdos parochialis sua autoritate facere dum tamen teneat à membrorum destructione, morte, & sanguinis effusione, vel si necesse fuerit, inuocet brachium seculare, secundum veteres leges, tales capite puniantur. ¶ Quarto debet cohibere à peccato isto hoc, quod legitur Deut. 18. vbi hæc peccata prohibentur, quia omnia hæc abominatur Dominus. ¶ Quinto vero hoc peccatum à beato Augustino reputatur apostasia, vnde ipse ait: Non obseruabis dies qui dicuntur Ægyptiaci, aut Caleniæ Ianuarij, in quibus quædam cantilenæ & comestationes & inuicem dona donantur, quasi in principio anni boni faciunt auguria, aut aliquos menses aut tempora, dies vero & annos aut lunæ solisque cursus: quia qui has aut quascunque diuinationes, aut fata, aut auguria obseruat, aut attendit, aut cõsuet obseruantibus, aut talibus credit, aut ad domum eorum vadit, aut in domo sua introducit, aut interrogat, sciat se fidem Christianam & baptismum præuicasse, & paganum & apostatam & Dei inimicum, iram Dei grauer in æternum incurrere, nisi ecclesiastica penitentia emendatus Deo reconcilietur.

¶ An liceat sortibus uti.

VIDETUR tamen, quod sortibus liceat uti, quia sorte Iosue qui fuit peccatū Achor, Iosue 7. Sorte etiã deprehensus est Ioras à Saul comedisse fauū mellis. 1. Regū 14. Ionas etiã sorte nauis deprehensus est, Ionæ 1. Dicit etiã Aug. quod fors nõ est aliquid mali, sed res in humana dubietate diuinã indicans voluntatem. Ad exempla verò obiecta dici potest quod hæc & multa alia permittebantur ante Euangeliũ, quæ tempore perfectioris discipline sunt eliminata. Itẽ sicut ait Hier. priuilegia singularia legem cõmunem facere non possunt. Ad illud verò quod dicit Augustinus quod fors non est aliquid mali, dici potest quod verum est in sui natura: tamen prohibetur, quia propter assiduitatem ubi posset quis in idololatriã. vnde si esset causa honesta, & si esset necessitas, vt si esset contentio de electione aliquorum, & si esset paritas vtriusque in omnibus, verisimile est quod exempli Mathiæ posset sortes fieri. Et hoc ait Beda, dicẽs: Si qui necessitate aliqua cõpulsũ Deũ putant sortibus apostolorũ esse cõsuetudinem, videant ipsos apostolos nõ nisi collecto cõtũ fratribus precibus ad Deũ suscipere hoc egisse. Item cũ quædam ciuitas esset oblecta

obfessa, & dubitaret clerus, qui deberent fugere, & qui manere, consultus Augustinus, respondit illud esse sorte dirimendum.

¶ *De somniis, & vtrum sint obseruanda.*

ITEM obiicitur de somniis, quæ videtur esse obseruanda. Cū quandoque per somnia ostendat Dominus hominibus quid futurum sit, vt apparet per somnium Pharaonis, vt habetur Gene. 41. quod somniū Ioseph exposuit. Item apparet per somnium Nabuchodonosor, quod exposuit Daniel, de quo habetur Dan. 4. Et Matt. 2. Apparuit angelus Domini Ioseph in somnis, dicens: Ioseph fili Dauid, &c. Ad quod dicendum est, quod in veritate somnia obseruanda non sunt. Sapiens: Somnia ne cures. Eccles. 34. Somnia extollunt impudentem. Et ibidem: Multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis. Vnde quidam dum multum attenderet somniis, somniauit se diu victurum. Cūque multa bona congregasset, repente defunctus est.

¶ *Sex modis fiunt imaginationes somniorum.*

Ad solutionem verò obiectorum notandum est quod sex modis fiunt imaginationes somniorum, sicut dicit Greg. in dialogo. Aliquando vtrius plenitudine, aliquando ventris & capitis exinanitione, aliquando dæmonis illusionem, aliquando Dei reuelatione, aliquando cogitatione simul & illusionem, aliquando cogitatione & reuelatione simul. Duo prima genera somniorum experimento cognouimus, cetera in scripturis inuenimus. De tertio Eccl. 34. Multos errare fecerunt somnia. De quarto somnio legitur Genes. 37. Audite somnium quod vidi, dixit Ioseph fratribus suis. De quinto somnio legitur Eccl. 5. Vbi multa sunt somnia, multæ sunt vanitates. Et parum supra: Multas curas sequuntur somnia. De sexto verò somnio legitur Dan. 2. Somniū tuū, & visiones capitis tui in cubili tuo, huiusmodi sunt, quod postea differēs Daniel de radice cogitationis, inchoauit, dicens: Tu rex in stratu tuo cœpisti cogitare, &c. Non est ergo credendum somniis, quia quo impulsu fiant, facile non elucet: tamen sancti illusiones & reuelationes quodam intimo sapore discernant, vt sciant quid à bono spiritu percipiant, vel quid ab illusionem patiantur: vt dicit Greg. ¶ De somnio & illusionem dæmonis facta, dicit Gregori⁹ super illud Iob, 7. Terrebis me per somnia, &c. Diabolus cupidus prospera, timidus aduersa per somnia ingerit, vt magis eos illiciat, sed & sanctos quos minus videt vigilantes, grauius tentat dormientes: quod Deus benignè permittit, ne saltem in somniis à passionis præmio vacet.

¶ *Quare tam frequenter eueniant quæ dicunt diuini.*

Sed

SEU adhuc queritur quomodo eueniant frequenter quæ prædicunt diuini, ex quo fides eis adhibenda non est. Ad quod respondet Aug. q̄ hoc fit Dei permissione, vt probetur qualis fides homines ad Deum habeant. Quod probat Aug. illo verbo Deut. 13. Si surrexerit in medio tui propheta, aut qui somnium vidisse se dicat, & prædixerit signum aut portentum, & euenit quod locutus est, & dixerit tibi: Eamus, & sequamur Deos alienos, quos ignoras, & seruiamus eis, non audies verba prophetæ illius, aut somniatoris: quia tentat vos Dominus Deus vester, vt palam faciat an diligatis eum, an non. Præterea diuini quibusdam signis solent futura cognoscere: vnde quando inquiturur de aliqua muliere, vtrum grauida sit, solent zonam ipsius inspicere, in qua aliquæ signa grauiditatis possint percipere. vnde quædam decepta fuit quodam sacerdote, qui non poterat corrigere parochianos suos quin fidem adhiberent cuidam diuine, sed tandem misit zonam suam ad eam, quæ zona inspecta cum sacerdos esset impinguitus, in crassatus, dilatatus, ipsa iudicauit sacerdotem prægnantem esse. Præterea à casu quandoque dicunt ea quæ futura sunt.

¶ *De vaticiniis diaboli*

DIABOLVS etiã, sicut dicit Rabanus, nonnunquam solet vtra multa prædicere, vt ad extremum valeat animam aliquam fallacitate laqueare. ¶ Quomodo autem diabolus futura prædicat, satis ostendit his verbis: Demones præditi acuminis sensus & celeritate motus, nuntiant quæ homines pro sensus terreni tarditate mittuntur. Accessit etiã dæmonibus longe maior rerum experientia, quam potest hominibus propter breuitatem vite prouenire. Per hæc efficacias, non solum multa futura prædicunt dæmones, verum etiam multa faciunt quæ quandoque homines dicere aut facere non possunt: vnde eos dignos quibus seruiant, & quibus honores diuinos proferant, arbitrantur. Prænuntiant etiã quæ ipsi facturi sunt. Accipiunt enim sæpe potestatem & morbos immittere, ipsam aërem vitando morbidum reddere, & peruersis atque amantibus terrenorum commodorum malefacta suadere: de quorum moribus certi sunt quæ sint eis talia suadentibus consensuri. Aliquando prædicunt non quæ ipsi faciunt, sed quæ naturalibus signis futuris prænoscent, quæ signa in hominum sensus venire non possunt. Non tamen propter hoc dicendi sunt dæmones diuini, licet populo videant aliqua quæ homines non prævident: sicut nec medicus cuius diuinus dicendus est. Vnde Augustinus: Non quia præuidet medicus quæ præuidere nescit homo artis ignarus, non tamen ideo habendus est diuinus. Fallunt etiam dæmones, sicut dicitur

cit Aug. Studio fallendi & inuida voluntate, quo hominū errore latentur: sed ne apud cultores suos pondus autoritatis amittant, id agunt vt interpretibus suis signorumq; suorum cōfectoribus ibi culpa tribuatur quando ipsi decepti fuerint mētiti.

¶ *De Psycho yssa que animum suscitauit.*

ITEM quæritur, quomodo potuit esse q̄ Pythonissa Samuellem suscitauit, vt videtur i. R. g. 8. De quo sentio, sicut August. sentit: videtur, q̄ diabolus apparuit in specie Samuelis, licet multæ sint opinionēs super hoc. Augustinus loquens de suscitatione illa, ait: Diabolus vt errorem faceret in quo glorificaretur, ha. i. u. viri iusti & nomine se subornauit. Idem: Quomodo poterat esse vt arte magica traheretur vir à natiuitate sanctus vitæ operibus iustus? Itē: Aug. Si Samuel, verē apparuisset, non vtq; vir iustus permisisset se adorari, qui prædicauerat solum Deum adorandū. Idem: Quomodo homo Dei, qui cum Abraham in refrigerio erat, diceret ad virum pestilentia & dignum ardore gehēnæ. Cras mecū eris. Et subdit Aug. His duobus titulis subtilitates fallaciæ suæ prodidit improvidus fatanas.

¶ *Quod tempora non sint obseruanda.*

ITEM quæritur de hoc quod dictū est, q̄ tempora obseruanda sunt, cū medici tempora obseruet in medicinis dandis: & minutionibus faciēdis. Ad quod dicendū, q̄ talis obseruario temporum reprehensibilis non est, quum naturalis ratio de hoc possit reddi. Non sunt etiam reprehensibiles agricolæ, qui obseruant tempora ad seminandum, & ad arbores incidendas, & similia, cū hæc habeant certam rationem.

¶ *De errore maleficorum.*

SEQUITUR de aliis tribus erroribus. Inter quos primū dicendū est de errore maleficorū. ¶ Notādū ergo q̄ malefici, sunt qui pmissu Dei elemēta cōcutiūt, hominū mētes turbāt minus cōfidentiu in Deo, ac sine vilo veneni haustu violentia carnis interimūt. Vocātur autē tales, malefici, ob facinorū magnitudinem. vnde cum facere malum ad omnes peccantes pertineat maleficis tamen appropriatur, eō quod multum sint mali.

¶ *De errore superstitionis.*

SEQUITUR de errore supersticiosorū remediorū. De quo errore dicit Aug. in lib. de doctrina Christi. Ad superstitionē pertinent omnes ligaturæ atq; omnia remedia, quæ medicorū disciplina cōd. nat. Inter remedia verò talia quædā sūt nugatoria, quædā verò sunt noxia. Itē quædā cōtumeliosa sunt homini quædā cōtumeliosa sunt Deo. Nugatoria sunt, vt cū sella euertitur vt

repestas auertatur. Itē cū mulier quę in partu laborat, nouē re-
libus tēgitur vt facilius pariat. Et multa alia his similia, q̄ mu-
lieres indiscretē cōsueuerunt facere. Noxia verò sunt, vt cū ali-
qua mulier talia facit, vt cōceptus eius impediatur: sicut cū ali-
qua asseres tēgit stuba in qua balneat se in diebus purificatio-
nis suę, tali intētiōe, vt quot asseres tetigerit, tot annis nō cō-
cipiat: quę apud Deū tot homicidiorū rea videtur esse, quot cō-
ceptus facto illo voluit impedire: nec quorūcūq; homicidiorū
rea videtur, sed videtur esse interfecitrix propriorū infantium.
Cōtumeliosa verò homini sunt, sicut illa q̄ aliquę mulieres bo-
lent dare hominibus ad accendēdū eos ad amorē earū. Cōtu-
meliosa vere sunt Deo, sicut illa q̄ sūt de chrismate vel de cor-
pore Christi, vel aliis sacramētis ecclesię. Itē possunt diuina re-
media ista secūdū diuersitatē eorū cōtra q̄ sūt. Alia enim sūt
cōtra infirmitates vel hominū, vel pecorū: alia cōtra sterilitatē,
alia cōtra paridi difficultatē, alia cōtra nimis frequētes partus,
alia cōtra luporū crudelitātē, vt cū bestia amissa includuntur,
ne à lupis deuoretur. Caneat tamē prædicator, ne dum speciat
taliū remediorū in prædicatione tēgit, erubescibilia mulierum
hominibus aperiat in scandalū earū. Itē ne mulieres doceat re-
media quę ipsę nesciūt, si credit q̄ ea factura sint. ¶ Itē nota-
dum est, q̄ peccatū istud multū habet fatuitatis. Cui libet enim
sanū caput haberi naturalis ratio dicere deberet, q̄ remedia
talia illā efficaciam nō habēt, quā credūt ea habere. ¶ Itē infidelitas
sue idololatrię q̄ est in peccato isto deterior videtur idolola-
tria paganorū. Illa enim à quibus Deo relicto fatua mulieres
sperāt sanitatē, vel proles, vel similia, minus videtur Deus esse,
quā idolola paganorū. Illa enim ad minus habēt formam hu-
manam, ista verò non. Præterea istud peccatū nec Deū nec ho-
mines reuereri videtur, quantū ad hoc q̄ homini multa vilia &
abominabilia dant ad comedendū quę hoc vitio laborat. Ipsa
etiā sacramēta ecclesię cōtemnit peccatū istud, cū de ipsis sa-
cramētis ecclesię frequenter fiat, etiā de corpore Christi (quod
est horrendū dictū) sit sapere: in hoc videntur mulieres quę talia
remedia agunt, deteriores esse ipsis dæmonibus. Dæmones
enim illum credunt vel contremiscunt, ad quem ipsę absque
timore accedunt, & de corpore eius peccatum suum faciunt.

¶ Vnde maleficia & talia remedia habeant efficaciam.

Sed quæri possit, vnde maleficia & talia remedia efficaciam
habeant frequenter, sicut videtur. Ad hoc potest dici, q̄ multa
sunt quę faciunt ad hoc quòd maleficiū efficaciam habeat.

¶ Primum

¶ Primum est hoc, quod homines parvam fidem in Deo habent & ideo Dominus permittit eos à dæmonibus impediri. ¶ Secundum est error qui in hominibus est, cuius pœna frequenter est hæc, quod creditur esse effectus maleficij. ¶ Tertium est, probatio fidei in bonis, sicut ostensum est prius auctoritate Deut. ¶ Quartum est, pactum vel societas mala dæmonum & hominum. vnde Aug. Omnes artes huiusmodi, vel nugatoriae vel noxiae superstitionis ex quadam pestifera societate dæmonum & hominum quasi pacta infidelis & dolosae amicitiae constituta penitus sunt repudiandae & fugiendae Christiano. ¶ Quintum est, desiderium lucrandi animas quod diabolus habet. Ideo enim diabolus talia efficit, quia tot animas occasione ista lucrari se videt: qui enim talia facit, & qui talibus fidem adhibet, ab hoc facto diabolo seipsum dat. Hoc tamen nontandum est, quod si aliquis colligat herbam medicinale cum Symbolo diuino, vel oratione Dominica vel scribat in charta Symbolum vel Dominicam orationem, ut ponat super aliquem infirmum, ut sic in istis tantum Deus creator omnium honoretur, non reprobatur, dum nulla alia superstitione admisceatur. ¶ Tria sunt quibus homines non prohibentur uti ad remedium, scilicet herbis, & similibus, quae naturalem habent virtutem, de qua ratio secundum medicinam reddi potest. Item ieiuniis, orationibus & eleemosynis, & aliis operibus quae sunt de genere bonorum, quae certum est placere Deo, possunt homines uti ad obrinendum à Deo sanitatem, & alia quibus indigent. Item possunt uti verbis sacris quae alicuius auctoritatis sunt, & aliis sacris rebus.

¶ De errore illorum qui credunt fieri vere, quae tantum in somnis fiunt.

SEQUITUR de errore illarum personarum quae credunt corporaliter & in veritate fieri quae tantum in somno fiunt. Sicut credunt quaedam mulieres quae profitentur se cum Diana dea paganorum, vel cum Herodiade, & innumera multitudine mulierum super quasdam bestias nocturnis horis multa terrarum spatia pertransire, eius iussionibus velut dominae obedire, certis noctibus ad eius seruitium euocari. Afferunt etiam ab illis creaturas posse in melius vel in deterius commutari, aut in aliam speciem vel similitudinem transformari. De his dicit Decretum, quod non à diuino spiritu, sed maligno, mentibus fidelium talia fantastata irrogantur. Diabolus enim cum animam alicuius per tale credulitate sibi subiugauerit, meti quam captiuam tenet, multipliciter illudit. Nec debet aliquis in tantam venire stultitiam, ut credat hæc omnia quae in somniis & spiritu tantum sunt etiam in cor-

pore accidere. cū & Paulus non audeat asserere q̄ fuerit rapus in corpore. De his etiā sic dicit Decretum: Quisquis credit fieri aliquā creaturā, aut in deterius, aut in meli? cōmutari, aut transformari in aliā speciē vel aliā similitudinē, nisi à creatore, per quē facta sunt omnia, proculdubio infidelis est, & infideli deterior. Valde itultra sunt mulieres huiusmodi, quibus persuaderi nō potest quin in veritate fiat, quod videtur eis fieri dū dormiunt, cum constet multa videri hominibus dormiendo, quæ postea sciunt certissimē falsissima fuisse: quādoque videtur alicui dum dormit, q̄ ipse multū comedit: cū autē expergefactus fuerit, famelicū se inuenit. vnde Esa. 20. Sicut somniat esurians & comedit, cū autē fuerit expergefactus, vacua est anima eius & sicut somniat sitiens & bibit, cū tamen expergefactus fuerit, lassus adhuc sitit, & anima eius vacua est: sic erit multitudo omnium gentiū quæ dimicauerūt cōtra montē Sion. Item videtur alicui cū ipse dormit, q̄ sit cū muliere: cū autem excitatus est somno, scit nullam mulierem affuisse. Item videtur alicui dum dormit q̄ ipse sit sacerdos. Non propter hoc cum excitatus est à somno, sacerdos est, vt possit missam celebrare. Preterea si verū esset quod ipsi dicūt, quomodo auderēt Herodes de sequi, quæ fuit adultera illa quā abstulit Herodes fratri suo Philippo, quæ etiā amputari fecit caput Ioannis Baptistæ: quomodo audēt asserere bonā rē, qui caput illius qui in vtero sanctificatus est, & quo maior inter natos mulierū nō surrexit, scilicet amputari, cū in sacra scriptura nihil omnino legatur de eius cōuersione? Super omnia vero videtur cōtra hunc errorē, quod in vita beati Germani Altissiodorēsis legitur, qui cū declinasset ad quoddā hospitium, vidit cum omnes de domo cœnassent mensam iterū præparari, qui cū admiratus inquisisset quibus talia præpararentur, indicatū est ei q̄ bonis rebus quæ de nocte accedebant. Vnde vir sanctus vigilans, cū dæmones in forma hominum erāt in lectis suis quiescentibus, vir sanctus surrexit, & dæmones abire nō permittēs, excitauit eos qui de domo erāt, inquit eis si personas illas cognoscerēt, qui responderunt q̄ sic, addentes q̄ vicini eorū essent, vnde vir sanctus misit eos ad domos vicinorū, vt viderēt an essent ibi, & inuenerūt eos ibi: quod cū retulissent viro sancto, vir sanctus coëgit dæmones indicare se ipsos, & cōfessi sunt se esse dæmones, & sic hominibus illud erat.

DE peccato irreuerentiæ hoc modo agemus, quia irreuerentiæ

De peccato irreuerentiæ.

C A P. XXXVII.